

közül.... Önnel fokozottabb mértékben kell művelni tudományát, nagyobb béketűrőssel, kisebb zúgolódással kell hordani a mai magyar élet súlyos, sokszor már elviselhetetlennek látszó keresztjét, de egyben teljesebb erőmegfeszítéssel kell dolgozni és küzdeni a Magyar Igazságért, mert ön meg van jelölve a magyar ifjak között egy, csak keveseknek megadható jellel, Magyarország Kormányzójának gyűrűjével.

(Szeged, 1932. máj. 24.)

ALFÖLDI IRODALOM?*)

Klebelberg Kunó gróf nyilatkozatából (B. H. júl. 2.): A városias jelleget mi adja meg? Ipar, iparkodás és művelődés. Ezeknek a gondolatoknak a jegyében jöttek létre a mezőkövesdi alkotások s általában a kultúrépítkezések az Alföldön, amelyekért sokat bántottak. A történelem azonban azt tanítja, hogy nagyobb dolgok alig jönnek létre a nélkül, hogy azokért valaki üldözést ne szenvedjen, — hogy a nagy dolgokba mindig vér vagy könny vegyül. Az önök elismerése mindenért kárpótol, amit el kell szenvednem azért, hogy az Alföld művelődését igazán szolgáljam.

A volt közoktatásügyi miniszter úr mostani szegedi tartózkodása alatt felvetette azt a gondolatot, hogy egy alföldi irodalmi szervezetet kellene teremteni s ennek a szervezetnek az lenne a feladata, hogy az általa összegyűjtött anyagi javak segítségével részben halott, részben élő, új magyar tehetségeknek szépirodalmi alkotásait a nyilvánosság elé vigye, azokat az alkotásokat, amelyek a magyar Alföld lelkét szólaltatják meg.

Mint minden kulturális gondolatot, a legnagyobb szeretettel fogadjuk ezt a tervet is. S amikor az alábbiakban megteesszük megjegyzéseinket, azoknak egyetlen céljuk és egyetlen feladatuk az, hogy a keresett út helyes irányának kijelölésében elvégezzük a magunk kötelességét.

Gróf Klebelberg Kunó szerint elsőül Tömörkény István kiadatlan munkáiból kellene egy kötetet kiadni. Ez a gondolat a legszebb program s a legbízhatóbb útravaló lenne az új szervezet számára. De mi következik az első kötet után?

Beállottunk tekintjük azt a feltételt, hogy irodalombarátok össze fogják adni a könyvek megjelenéséhez szükséges pénzt s talán bízunk abban is, hogy a könyveladás adminisztratív munkáját az alföldi magyar intelligencia el fogja végezni. (Nem hallgathatjuk azonban el, hogy mindkét irányú várakozásunkban sok rész jutott a volt kultuszminiszter úr gondolatának kijáró tiszteletünknek.) De: az első kérdés, — van-e alföldi lélek? Van-e olyan kollektív érzés, amiben közösek vagyunk a szentesiekkel, a szolnokiakkal, a debrecenieikkel, de ami bennünket elválaszt a pécsiektől, vagy a soproniaktól? Talán lesz alföldi lélek, talán ki fog fejlődni egyszer az összetartozandóságnak szolidaritása azokban, akik itt az Alföldön élnek s talán egyszer ez az érzés olyan egyetemes s olyan közvetlen lesz, hogy elkülönülést teremt Budapestről és a Dunántúllal

*) A fenti cikket, amelyet Dettre János írt, a *Délmagyarországból* (jún. 22.) vettük át.

szemben, de ahhoz az alföldi írók kellenek, akik az Alföld geográfiai fogalmából kollektív érzést tudásítanak majd. Amíg azonban ez nincs meg, addig mi épp úgy tekintünk Debrecen felé, mint Pécs felé s Szolnok épp olyan érzéseket asszociál, mint Kaposvár, vagy Győr. Gazdasági érdekek állíthatják egy frontba az alföldi városokat s ezért az alföldi bizottság munkásságának gazdasági feltételei adva vannak, de az alföldi lélek tudatát csak azok az írók teremthetik meg, akiket az alföldi lélek szolgálatában ez a készülő szervezet akar nyilvánossághoz juttatni.

De kik lesznek ezek az írók? Az elgondolás szerint az alföldi irodalmi társaságok képeznek a magvát az új alakulásnak. Ezekben az irodalmi társaságokban — mondjuk a legjobbat: — egyforma jogcímen jelentkezik a tehetség és a társadalmi pozíció. Ezek az irodalmi társaságok tehetséget csak akkor avatnak, ha társasági szempontból sem esik kifogás alá a jelentkező tehetség. S miután ebből tradíció lett, vigyázni kell az első kapavágásnál, hogy ne a főispánok drámáinak, az aranypennájú főjegyzők lírai verskötetéinek s a tanfelügyelő urak történelmi regényeinek jusson a pénz és munka áldozatkésztsége.

Nem hiszünk abban, hogy íróasztalok fiókjaiban Toldik, Bánk bánok és *Az Ember Tragédiájához* hasonló értékű művek bujdoskolnak. Aki tehetség, az érvényesül. A színházak és kiadók példátlan versenye még a tehetségtelenségnek is nyilvánosságot ad, nincsenek Kátóna Józsefek és Jókai Mórok a titkos dráma- és regényírók között. Inkább attól tartunk, hogy tehetségtelenek jutnak nyilvánossághoz, mint attól, hogy némaságban elsenyved a tehetség. Az írói tehetség demokráciája megvan, ha demokrácia alatt az érvényesülés egyenlő feltételeit s érvényesülés alatt a nyilvánosság elé jutást értjük, legalább is azok között a korlátok között van meg, amelyeket a kormányzati szellem irodalmi őrei jelölnek ki s példátlan szívóssággal védenek.

Rá kell azonban mutatnunk azokra a nehézségekre is, amikkel az írók pártállásra és világnézetre való egyesítése programjának megvalósítása jár. Könnyű azt követelni, hogy az alföldi bizottság zárja ki a pártpolitikát. Gazdasági törekvésekből sokkal könnyebb kirekeszteni a pártpolitikát, mint az irodalmi ítélkezésből. Mert a helyesítés, vagy helytelenítés, a tetszés, vagy nem tetszés — politikai állásfoglalásnál sokkal gyökeresebb preokkupáltságon múlik, a *filoneizmus* és *mizoneizmus* úrrá lesz az irodalmi ítélkezés felett és ennek a mély, gyökeres, szinte az eleve elrendeltetesként ható lelkítényezőknek csak egyik felszínes megnyilatkozása a pártpolitikai elfogultság. Ha látjuk azt, hogy a magyar képzőművészek milyen harcban állanak egymással katedrán és a vádlottak padján s ha gondolunk arra, hogy a magyar *Pen-klub*ból hogy léptek ki-be írói csoportok, akkor be fogjuk látni, hogy mennyi akadály előtt áll az a törekvés, amelyik csak a tehetségük jogcímen akarja az írókat egyesíteni s azt ígéri, hogy mellőzni akar minden osztály- és világnézeti különbséget.

Napilap nem nyújthat arra teret, hogy a volt kultuszminiszter úr szeretettel teli koncepciója által megindult gondolatsort végig tudjuk vezetni. Csak egypár szempontra, egy-két problémára igyekeztünk most rámutatni azzal a céllal, hogy a termékeny terv megvalósulásának útjából segítsük elgördíteni az akadályokat. Mert ezt a munkát végzi az is, aki az akadályokra felhívja a figyelmet.